

Švietimo įstaigų vadovams

2016-02-17 Nr. 04-0163

MOKYTOJŲ STREIKAS TEISĖTAS

Teisė streikuoti yra konstitucinė teisė. Konstitucijos 51 str. 1 d. nustatyta, kad darbuotojai, gindami savo ekonominius ir socialinius interesus, turi teisę streikuoti. Ši teisė yra pamatinė darbuotojų ir jų organizacijų teisė, suteikianti jiems galimybes ginti savo ekonominius ir socialinius interesus.

Darbuotojų teisė streikuoti tiesiogiai įtvirtinama Tarptautinių ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakte ir Europos socialinėje chartijoje. Europos žmogaus teisių teismas yra nurodęs, kad streikas, kuris leidžia profesinei sąjungai išreikšti savo požiūrį, yra svarbus profesinės sąjungos narių interesų apsaugos aspektas.

Streikas, kaip kolektyvinių darbo ginčų sprendimo būdas, gali būti naudojamas tik esant įstatyme nustatytiems pagrindams, kai tos įstatymuose įtvirtintos ginčo sprendimo galimybės yra išnaudotos.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 76 str. numatyta, kad streikas – vienos įmonės, kelių įmonių ar šakos darbuotojų arba jų grupės laikinas darbo nutraukimas, kai:

- 1) kolektyvinis ginčas neišspręstas arba
- 2) darbuotojus tenkinantis taikinimo komisijos ar darbo arbitražo sprendimas nevykdomas ar netinkamai vykdomas, arba
- 3) kolektyvinio darbo ginčo nepavyko išspręsti pasitelkus tarpininką, arba
- 4) tarpininkavimo metu pasiektas susitarimas nevykdomas.

Šakos streikas skelbiamas DK 77 str. 2 d. nustatyta tvarka, aptarus Lietuvos Respublikos trišalėje taryboje. Šakos streiko atveju LR Trišalės tarybos pritarimas ar nepritarimas nėra būtinas, DK reikalauja tik faktinio klausimo aptarimo, kuris įvyko tiek prieš įspėjamąjį, tiek ir prieš numatomą tikrąjį streiką.

Taigi, streikas yra nenusisekusių sąžiningų derybų padarinys ir jis gali būti skelbiamas tik įstatyme reglamentuota tvarka, kada taikinimo komisijoje, darbo arbitraže ar pasitelkus tarpininką kolektyvinis darbo ginčas nebuvo išspręstas. Kolektyvinio ginčo nagrinėjimas taikinimo komisijoje yra būtina kolektyvinio ginčo nagrinėjimo stadija. Darbo arbitražas gali būti pasirinktas kaip ginčo sprendimo priemonė tuo atveju, kai taikinimo komisijoje ginčo nepavyksta išspręsti ir šalys sutaria perduoti ginčą darbo arbitražui. Jei viena iš ginčo šalių reikalauja, ginčui nagrinėti gali būti pasitelktas tarpininkas iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtinto tarpininkų sąrašo.

Švietimo šakos profesinių sąjungų ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės, vadovaujantis DK 24 str. 4 d. atstovaujamos Švietimo ir mokslo ministerijos kolektyvinis darbo ginčas buvo nagrinėjamas taikinimo komisijoje, kadangi nei viena iš šalių nepareikalavo pasitelkti

tarpininką ir 2015-12-02 baigėsi taikinimo komisijoje surašius nesutarimų protokolą bei priėmus nutarimą nesikreipti į darbo arbitražą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 str. 1 d. nurodo, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. Darbo kodekso 81 str. numato galimybę darbdaviui ar reikalavimus gavusiam subjektui kreiptis į teismą dėl streiko pripažinimo neteisėtu. Pabrėžtina, kad streiką pripažinti neteisėtu gali tik teismas. Teisėtumo klausimas pradedamas nagrinėti tik tuo atveju, jei yra darbdavio ar reikalavimus gavusio subjekto ieškinys teismui dėl streiko teisėtumo klausimo.

Lietuvoje streikas gali būti pripažintas neteisėtu, jeigu:

- 1) jo tikslai prieštarauja Konstitucijai, kitiems įstatymams;
- 2) paskelbtas nesilaikant DK nustatytos tvarkos ir reikalavimų.

Streiko paskelbimas nesilaikant DK nustatytos tvarkos, pripažįstamas šiais atvejais:

1) nesilaikyta DK nustatytų darbdavio įspėjimo apie būsimą streiką terminų (terminai išlaikyti);

2) kolektyvinis darbo ginčas apskritai nebuvo nagrinėjamas taikinimo komisijoje (taikinimo komisija buvo sudaryta, ginčą nagrinėjo ir surašė nesutarimų protokolą);

3) skelbiant streiką buvo pareikšti nauji reikalavimai, kurie nebuvo iškelti ir įteikti darbdaviui pirminiame kolektyvinio darbo ginčo sprendimo etape (DK 69 str.) (reikalavimai Vyriausybei ir ŠMM išliko tie patys).

DK 85 str. 1 d. numato, kad neteisėto streiko atveju nuostolius darbdaviui savo lėšomis ir turtu privalo atlyginti profesinė sąjunga, jeigu ji šį streiką skelbė. To paties straipsnio 4 d. nurodo, kad įmonės, įstaigos, struktūrinio padalinio vadovai ir kiti pareigūnai atsako tik tuo atveju, jei dėl jų kaltės kilo streikas arba jie nevykdė ar netinkamai vykdė taikinimo komisijos (darbo arbitražo) sprendimą ar tarpininkavimo metu pasiektą susitarimą, pažeidė DK 83 str. reikalavimus.

Vieši Vyriausybės kanclerio pirmojo pavaduotojo Rimanto Vaitkaus pareikšti streiko teisėtumo vertinimai yra pagrįsti tik jo asmenine neprofesionalia nuomone ir tai tikrai nedaro streiko neteisėtu. Švietimo šakos profesinės sąjungos laikosi visų streiko skelbimui įstatymuose nustatytų reikalavimų, teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų. Apie streiko teisėtumą kompetentingai gali pasisakyti tik teismas.

Lietuvos švietimo profesinės
sąjungos pirmininkas

Audrius Jurgelevičius